

Skramlar mot främlingsfientlighet

Högerextremister intog gatorna och trakasserade invandrarkvinnor i Nyköping. Då startades Nyckelskramlarna som en motrörelse. Varje lördag möts de på Stora Torget för att skramla för demokratin.

Inget hindrar Nyckelskramlarna, varken dåligt väder eller främlingsfientliga motdemonstranter. Varje lördag har de stått där på torget och nu i februari 2016 firade de åtta-årsjubileum.

– Vi skramlar med våra nycklar för ett samhälle där alla människor är lika mycket värda, som en symbol för det öppna samhället, säger Marie Sälmark som är en av dem som varit med från starten.

Det började kring 2007 då unga högerextremister var märkbart aktiva på Nyköpings gator. De satte upp affischer, sprayade budskap, trakasserade invandrarkvinnor och spottade på dem. De brukade också stå på stadshusets trappa med flaggor. Då fick några Nyköpingsbor nog och bestämde sig för att samlas nära trappan varje lördag kl 12, för att skramla med sina nyckelknippor mot rasism och främlingsfientlighet.

Det var den 16 februari 2008, för varje vecka slöt allt fler deltagare upp och den femte lördagen stod 300 personer där och skramlade. Då kom nazisterna marscherande, lokala grupper tillsammans med Svenska Motståndsrörelsen, som tutade i megafoner och viftade med fanor.

– De var hotfulla, även om vi var många, många fler än dem, säger Marie Sälmark.

Först var bara ett par poliser på plats men de tillkallade förstärkning och högerextremisterna motades bort via en sidogata. Nyckelskramlarna hånades på rasistiska bloggar, men de lät sig inte skrämmas utan har fortsatt med skramlandet varje lördag sedan dess.

– Jag har aldrig känt mig rädd, även om det var obehagligt. Man blev mest förbannad, säger Marie Sälmark.

En av initiativtagarna är Blanca Firpo som var en av dem som fängslades och torterades vid tortyrcentret ESMA i Argentina under juntatiden på 70-talet. Hennes upplevelser beskrivs i boken Lukten av min egen rädsla.

Blanca är en av få som överlevt och hon lyckade fly till Sverige med sin familj. Men 2010 var hon tillbaka i Argentina och vittnade mot torterarna, bland andra Alfredo Astiz som också förde bort Dagmar Hagelin. Han dömdes 2011 till livstids fängelse.

En inspirationskälla till Nyckelskramlarna är De galna mödrarna som för 40 år sedan började sin vandring varje torsdag runt torget Plaza de Mayo framför presidentpalatset i Buenos Aires för att påminna om sina saknade barn.

Nyckelskramlandet har genomförts även på andra orter, bland annat i Eskilstuna, Linköping, Norrköping, Karlskrona, Stockholm, Uppsala, Skellefteå, Piteå och Umeå. Men ingenstans har man hållit på så länge och ihärdigt som i Nyköping. 2009 belönades de av Artister mot nazism med motiveringen "nyckelskramlarna visar att man med enkla medel kan protestera och bekämpa nazism och rasism." Bianca Firpo var en av dem som fick ta emot priset på Nalen i Stockholm.

Numera är de oftast en mindre skara som troget kommer varje lördag; ibland tar förbipasserande spontant upp sina nycklar och skramlar med.

Marie Sälmark hade hoppats att fler skulle aktivera sig efter all uppmärksamhet kring flyktingtragedin och främlingsfientlighet det senaste halvåret. Men så har det inte blivit, även om de får mycket uppmuntran av Nyköpingsborna. Men hon tror ändå att deras arbete har haft effekt.

– Vi ser inte till högerextremister på Nyköpings gator längre. Möjligen har nyckelskramlarna bidragit till det, konstaterar hon.

Text & bild: Helena Östlund

Boken Lukten av min egen rädsla om Blanca Firpo har skrivits av Marie Sälmark och recenserades i SocialPolitik nr 3/2015.